

להתיר את הסגר על עזה: מה השתנה מאז החלטת הקבינט, מה נותר בעינו, ומהן ההשלכות?

7 ביולי 2010

ביום ראשון, ה-20 ביוני 2010, פרסם הקבינט הביטחוני [תוכנית בת שש נקודות](#) שנועדה להקל על כניסת סחורות אזרחיות לרצועת עזה ולהרחיב את הפעילות הכלכלית בה, לאחר שלוש שנות סגר כמעט הרמטי ובעקבות ביקורת בינלאומית על מדיניות ההגבלות. בנייר זה בוחנת עמותת גישה את תכנית הקבינט ואת המצב בשטח בעזה בשבועות שלאחר החלטת הקבינט.

מה השתנה עד כה: תמונת מצב

הובטח

לפי החלטת הקבינט, ישראל הצביעה על כוונתה:

- לאפשר את כניסת כל סוגי הסחורות לעזה, למעט אלה הנמנות על רשימת המוצרים האסורים שתפורסם בהמשך;
- להרחיב את היקף הפעילות במעברים הפתוחים כיום, כלומר להגדיל את הקיבולת ל-250 משאיות ביום בכרם שלום, כולל משאיות דלק, ולכמות השווה לתכולת 120 משאיות ביום של תבואה, מזון לבעלי חיים וחצץ במסוע הפועל במעבר קרני, הסגור לפעילויות אחרות;
- להרחיב כניסה של חומרי בנייה עבור פרויקטים שאושרו על ידי הרשות הפלסטינית ושיש עליהם פיקוח בינלאומי;
- לייעל את הליכי הגישה עבור מקרים הומניטריים ועובדי ארגונים בינלאומיים.

היישום עד כה

ניכרת עלייה מתונה במספר המשאיות שנכנסות לעזה. נראה שהוסר האיסור על כניסת מוצרי צריכה לעזה וכיום מקבלים תושבי עזה מוצרים שקודם נאסרה כניסתם, כגון קטשופ, שוקולד וצעצועי ילדים. אולם, איסורים עדיין חלים על פריטים שניתן להשתמש בהם לתעשייה ולייצור ועל סחורות שאין להן קשר בטחוני ברור. במובן זה, למרות ההבטחה להקל על הפעילות הכלכלית בעזה, לא מסתמן שינוי במדיניות של "לוחמה כלכלית" נגד עזה, שכוללת מניעת כניסה של סחורות הדרושות לייצור. הכנסת טקסטיל, דליי מרגרינה לתעשייה וחומרי גלם אחרים – עדיין אסורה. לא היה כל

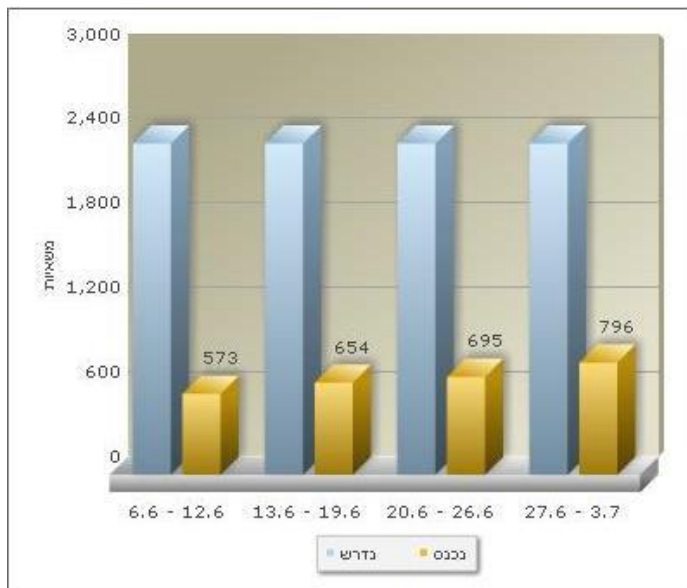
שינוי במדיניות אשר אוסרת על תנועת אנשים לתוך עזה וממנה.

מה חסר בהחלטת הקבינט?

- החלטת הקבינט אינה מזכירה התרת ייצוא;
- לא ברור כיצד יוכלו המעברים לעמוד בביקוש, כל עוד הם פועלים בקיבולת התפעולית שמאפשרת ישראל כיום;
- תנועת אנשים ממשיכה להיות מוגבלת למקרים "הומניטאריים" ולעובדי ארגונים בינלאומיים;
- ישראל הצהירה על כוונתה להמשיך להטיל הגבלות חמורות על התנועה בין רצועת עזה והגדה המערבית למטרות מסחר והגעה לעבודה, השתלמויות, לימודים וביקורי משפחה.

סטטיסטיקה בהקשר הנכון: 20 ביוני עד 4 ביולי 2010

בשבועיים האחרונים חלה עלייה מתונה במספר מוצרי הצריכה שכניסתם לעזה הותרה ובסוגיהם, אם כי לא מדובר בשינוי משמעותי בהשוואה לצרכים ולמה שיובא לעזה לפני הסגר. על המוצרים החדשים הנכנסים לעזה נמנים תבלינים, נייר ובשמים.

תנועה שבועית של משאות, בהשוואה לצרכים

מקור: Gaza Gateway

www.gazagateway.org

בשבוע של ה-20 ביוני נכנסו 695 משאות נושאות סחורה לרצועה, ובשבוע של ה-27 ליוני נכנסו 796 משאות; כמויות אלה עונות רק על כ-30% מהצרכים, בהשוואה לכ-2400 משאות שנכנסו לרצועה בשבוע לפני הסגר. לדברי ראד פתוח, האחראי על תיאום המעברים בצד הפלסטיני, למרות ההבטחה להתיר כניסה של כל "הסחורות האזרחיות" לרצועה, סוחרים ממשיכים להיתקל באיסור לייבא חומרי

גלם לתעשייה, כגון מרגרינה תעשייתית, גלוקוזה וארגזי אריזה. מעבר לכך, אף משאית ייצוא לא יצאה מרצועת עזה.

השוואה עם צרכי הגישה

ייבוא: בשלוש השנים האחרונות נכנסו בממוצע 2,328 משאות סחורה לרצועת עזה בחודש, לעומת כ-10,400 משאות בחודש לפני הסגר בשנת 2005. מספרים אלה אינם כוללים דלק וגז בישול, שנכנסים כיום במשאיות דרך מעבר כרם שלום בעקבות סגירת מסוף הדלקים במעבר נחל עוז בראשית שנת 2010 (לגבי השפעת הדבר על קיבולת המעבר - ראו פירוט בהמשך).

ייצוא: הסכם המעברים משנת 2005, שנחתם על ידי ישראל והרשות הפלסטינית, קובע יעד ייצוא של 400 משאות ביום מעזה. בשנת 2005, כשמעבר קרני עוד פעל אך נסגר לעתים תכופות, יצאו כ-70 משאות ביום מעזה. בניגוד לכך, בשלוש השנים מאז נסגר מעבר קרני, הורשו בסך הכל 259 משאות

ייצוא לצאת מרצועת עזה – פחות ממה שייצאו תושבי עזה במהלך ארבעה ימים כשמעבר קרני היה פתוח לייצוא.

קיבולת המעברים: האם המעברים בקיבולת התפעולית הנוכחית שלהם יכולים לענות על הגידול הצפוי בתנועה?

שאלה שעולה מהשינוי שמסתמן לאחרונה במדיניות הסגר היא כיצד יוכלו המעברים, בקיבולת התפעול הנוכחית שלהם, להתמודד עם הגידול בתנועת הסחורות לתוך עזה. מעבר כרם שלום שמדרום לעזה הוא מעבר הסחורות היחיד הפועל ברמת הקיבולת שלו או קרוב לכך. בששת החודשים האחרונים, המספר הגבוה ביותר של משאיות שעברו בכרם שלום ביום אחד היה 146 משאיות סחורה ועוד 18 משאיות דלק (סך הכול 164 משאיות). החל בשנת 2010 הוסטה התנועה ממסוף הדלקים בנחל עוז לכרם שלום, בו עוברים עתה דלק וגז במשאיות. על מנת לענות על הצורך החודשי בסולר תעשייתי ובגז בישול יש צורך ב-615 משאיות דלק, אך בפועל נכנסות רק 273 משאיות בממוצע בחודש בגלל מחלוקות בין חמאס לרשות הפלסטינית בנוגע למימון ובשל מגבלות שמטילה ישראל על אספקת הדלק. משאיות נוספות אלו מטילות עומס יתר על המעבר, וניתן היה להחליף במוצרים אחרים, לו ישראל הייתה פותחת מחדש את מעבר נחל עוז.

מעבר קרני שבצפון הרצועה, בו יכולות לעבור כ-800 משאיות ייבוא וייצוא ביום, סגור לתנועת משאיות, ורק מסוע התבואה שלו מופעל פעמיים בשבוע כדי להכניס כמות השווה לתכולת 680 משאיות בחודש של חצץ, מספוא ומוצרים נוספים. לא ברור אם יש דרישה לכמות מוגברת של מוצרים מסוג זה. ישראל סגרה גם את מעבר סופה, ששימש להעברת חומרי בניין.

במילים אחרות: גם אילו תגדיל ישראל את קיבולת הייבוא של מעבר כרם שלום ל-250 משאיות ביום, וגם אם הכמות המובטחת של 120 משאיות ביום של מוצרי תפוזרת במסוע קרני הייתה נותנת מענה לצרכים של תושבי עזה, סך הקיבולת עדיין היה מוגבל ל-70% בלבד מרמות הייבוא שלפני 2007. זאת, אף בלי לקחת בחשבון את המספר המשוער של עשרות אלפי משאיות של חומרי בנייה הדרושים לתיקון נזקי המתקפה הישראלית על עזה ולמענה לגידול הטבעי, ומאות המשאיות הנוספות בחודש שיידרש אילו נסגרו המנהרות ותושבי עזה היו חוזרים לרכוש דלק וסולר רגיל מישראל.

התאוששות כלכלית ללא ייצוא?

מגזרי ייצור חיוניים בעזה, כגון ריהוט, ביגוד, טקסטיל ומזון, תלויים בהכנסות ממכירת מוצריהם מחוץ לרצועת עזה. בעבר העסיקו מגזרים אלה עד 45,000 עובדים ופרנסו כ-315,000 איש – העובדים והתלויים בהם. לפחות 40% מהסחורות שיוצרו במגזר הריהוט, 70% מהסחורות שיוצרו בתעשיות הביגוד והטקסטיל ו-20% מהסחורות שיוצרו על ידי מגזר המזון – נמכרו מחוץ לרצועה. תעשיות חשובות אלה ואחרות קיבלו מכה קשה כתוצאה מהסגר, במיוחד בגלל האיסור על הכנסת חומרי גלם וחלקי חילוף והאיסור על הייצוא. בעבר, הייתה הגישה לשווקי הגדה המערבית מקור הכנסה חשוב ליצרני עזה, וקדמו להם רק שווקי ישראל; בעבר, כ-25% מהסחורות שנמכרו מחוץ לרצועה – נמכרו בגדה. מאז שנת 2008 ניתקה ישראל את יחסי הבנקאות שלה עם עזה, והפכה את ההעברה החוקית של כסף לרצועת עזה לקשה ביותר. כל החיאה מעשית של מגזר הייצוא תחייב את חידוש קשרי הבנקאות או מציאת חלופה מתאימה.

ב-6 ביולי 2010 פרסמה ישראל שתי רשימות של פריטים שתיאסר כניסתם לרצועת עזה, בנוסף לפריטים שהיא אוסרת על כניסתם לשטח הפלסטיני מתוקף צו הפיקוח על יצוא ביטחוני (ציוד דו-שימושי מפקח המועבר לשטחי האחריות האזרחית הפלסטינית, 2008) - רשימה בת 56 פריטים הכוללת את הסדר ואסנאר המוכר על ידי הקהילה הבינלאומית, אך גם מרחיבה אותו. אחת מהרשימות שפורסמה ב-6 ביולי, אשר כותרתה "סחורות דו-שימושיות לפרויקטים", כוללת מלט וחומרי בנייה נוספים, למרות שלפריטים אלה אין שימוש צבאי, הם לא נכללו קודם לכן ברשימה מוכרת כלשהי, ישראלית או בינלאומית, של פריטים דו-שימושיים, והם נחוצים לצורך בנייה מחדש של הבתים והתשתיות האזרחיות שנפגעו במהלך מבצע עופרת יצוקה. בעוד שכמויות גדולות של מלט נכנסות בימים אלה לעזה דרך המנהרות, התקנות הפנימיות של רוב הארגונים הבינלאומיים מונעות מהם לרכוש אותו עבור מיזמי שיקום.

מכשולים נוספים על כניסת חומרי בנייה עבור פרויקטים בינלאומיים נבחרים מעלה חשש לעיכובים שיהפכו את ההבטחה לאפשר שיקום לאות מתה. כך, למשל, עברו תשעה חודשים של משא ומתן עד שהותרה כניסתם של פריטים לסיום בנייתן של 151 יחידות דיור, שערב הסגר בשנת 2007 הושלמה 85% מבנייתן. שוו בנפשכם כמה זמן ייקח המשא ומתן על כניסת החומרים הדרושים לבנייתם מחדש של אלפי בתים ובניינים אחרים שנהרסו במתקפה, או אלה החיוניים לצורך מענה על הגידול הטבעי.

תנועת אנשים בין עזה לגדה המערבית

החלטת הקבינט מתחייבת "לייעל את מדיניות הכניסה והיציאה של אנשים מסיבות הומניטאריות ורפואיות, ושל עובדי ארגוני סיוע בינלאומיים המוכרים על ידי ממשלת ישראל. ככל שישתפרו התנאים, ישראל תשקול דרכים נוספות להקל על תנועת אנשים אל ומתוך עזה". בשבועיים האחרונים המשיכה עמותת גישה לקבל סירובים לבקשותיה בשם תושבי עזה שביקשו לצאת את עזה למטרות לימודים ולצורך ביקור של בני משפחה חולים. זאת, לא על סמך שיקולי ביטחון אלא מפני שהבקשות "אינן עומדות בקריטריונים לנסיעה". לפי הבקשות שכן אושרו, נראה שהקריטריונים הללו כוללים מקרים רפואיים דחופים, אח"מים, זרים ומקרים חריגים מעטים נוספים.

ב-6 ביולי 2010 הגישה המדינה תגובה לעתירתה של עמותת גישה לבג"ץ בשם אישה צעירה שביקשה לצאת מרצועת עזה על מנת להשתתף בתכנית לתואר שני בדמוקרטיה וזכויות אדם באוניברסיטת ביר זית שבגדה המערבית. מתגובת המדינה עולה בבירור שהחלטת הקבינט מחודש יוני 2010 לא תביא להקלת ההגבלות על תנועת אנשים מרצועת עזה ואלה, כי אם רק תיעל את ההליכים לעיבוד בקשות כאלה: "אין בהחלטה זו כדי להרחיב את הקריטריונים [ליציאה], ובודאי שאין בה כדי להתיר מעבר לצורך לימודים אקדמאיים לתואר שני".

בקיץ 2000, לצורך המחשה, נכנסו כ-26,000 פועלים פלסטינים לישראל מדי יום דרך מעבר ארו שבצפון הרצועה, ואילו בשבועיים האחרונים נכנסו 95 אנשים ביום במוצע דרך המעבר. התנועה בין רצועת עזה לגדה המערבית מוגבלת במיוחד, והיא אסורה כליל, למעט במקרים חריגים ביותר.

הגבלות תנועה מוטלות לא בגלל טענות ביטחוניות נגד אדם מסוים, אלא כחלק ממדיניות מכוונת להפעלת לחץ על משטר חמאס, וגם כדי להפריד בין רצועת עזה לגדה המערבית. בשעה שישראל מציינת שמטרת מדיניותה בנוגע לגישה לעזה היא הגנה על צרכי ביטחון ממשיתים, לא ברור מדוע היא ממשיכה להגביל את מעברם של אנשים נגדם אין לה שום טענות ביטחוניות.

המשחק האינטראקטיבי של עמותת גישה - "מעבר בטוח" - מספק מידע נוסף על הגבלות התנועה בין עזה לגדה המערבית. ראו www.spg.org.il

מה דרוש כדי להתיר את הסגר על עזה?

מאז שנת 2007 נקטה ישראל כלפי רצועת עזה במדיניות של "לוחמה כלכלית", כשהיא מאפשרת את המינימום הדרוש לקיום האוכלוסייה האזרחית, לתפיסתה, ואוסרת את הגישה והתנועה הדרושות כדי לאפשר עבודה בכבוד וחיים תקינים. למרות ההרחבה המבורכת של רשימת הפריטים שכניסתם לעזה מותרת, נכון להיום לא נראה שחל שינוי כלשהו במדיניות של הגבלת התנועה שלא בגלל דאגות ביטחוניות של ממש, אלא כתוצאה ממניעים פוליטיים. נראה שהאיסור על ייבוא חומרי גלם ועל ייצוא, וההגבלות הקשות על תנועת אנשים, כולל בין שני חלקי השטח הפלסטיני, נשארו בתוקף.

המשפט הבינלאומי בנוגע למצב של כיבוש דורש מישראל לאפשר תנועה חופשית של אנשים וסחורות לתוך רצועת עזה וממנה, בכפוף לבדיקות ביטחוניות פרטניות בלבד.

כדי להתיר את הסגר על עזה, ממליצה עמותת גישה שישראל:

- תבטיח שהקיבולת התפעולית של המעברים תעמוד בביקוש;
- תאפשר ייצוא, תוך התייחסות להתחייבותה בהסכם המעברים לאפשר ייצוא של 400 משאיות ביום;
- תאפשר כניסת חומרי גלם;
- תאפשר כניסה ללא הגבלה של חומרי בנייה, בכפוף אך ורק לבדיקות ביטחוניות של המטענים;
- תחדש את יחסי הבנקאות המנותקים;
- תאפשר תנועה חופשית של אנשים אל רצועת עזה וממנה, בכפוף לבדיקות ביטחוניות פרטניות בלבד.